

POMOLOGIA

Twintig jaar inventariseren van oude fruitrassen in Groningen

In de afgelopen 20 jaar zijn in Noord-Nederland door de Speurpom vele fruitbomen en hun vruchten opgespoord en onderzocht op hun pomologische waarde en verscheidenheid. Hier beperken we ons tot de resultaten voor de provincie Groningen.

De Speurpom bestaat uit een informeel en onafhankelijk groepje speurders naar oude fruitrassen. De initiatiefnemers, Jan Woltema en Lukas Duijts, werden na enige jaren versterkt met Attie Poppinga. In het jaar 2000 trad Jan Veel toe. Sinds kort neemt ook Griet Bergsma regelmatig deel aan de pomologische speurtochten.

De initiatiefnemers Jan Woltema (l) en Lukas Duijts (r)

Het doel van de Speurpom is om oude fruitrassen op te sporen en zo nodig veilig te stellen voor het nageslacht door enthout van de gevonden bomen te halen en op te enten. Veel van de zeldzamere in de tabellen en overzichten vermelde rassen zijn vermeerderd door enthout van deze rassen beschikbaar te stellen op de NPV-entdagen. Ook zijn veel van deze rassen wederom aangeplant in diverse collectielocaties. De verzamelde oude fruitrassen vormen ook de basis voor de collectietuin de Fruithof in Frederiksoord en van de jonge boomgaarden bij een aantal borgen in Groningen.

Het vinden van de meer zeldzame rassen is een onderdeel van het speuren en blijkt vaak een toevalstreffer. De deskundigheid van de speurpomleden is in de loop van

jaren gegroeid. In het begin had men alleen de beschikking over Nederlandse literatuur zoals rassenlijsten, de diverse publicaties *Fruitsoorten* van de Heidemij en deel 1 en 2 van de *Nederlandsche Boomgaard*. Later maakte men ook gebruik van Duitse en Engelstalige pomologische boeken en van het Internet, deze laatste informatiebron biedt ongekende mogelijkheden.

Het was lastig om in de beginjaren de gevonden fruitrassen, in het bijzonder de naoorlogse rassen goed op naam te brengen. Ook zijn er door onbekendheid foutieve te naamstellingen gemaakt. Een goed voorbeeld is de *Spiegelpeer (Baron d'Hiver)* die uiterlijk identiek is aan de Gieser Wildeman. Veel Spiegelperen zijn lange tijd ten onrechte gedetermineerd als Gieser Wildeman. Het aantal genoemde Gieser Wildemannen is dus te hoog in de tabel en de Spiegelperen te laag. Niet alle bomen werden geteld in een boomgaardje als er meerdere exemplaren stonden van hetzelfde ras. Als gevolg van deze methodiek scoren vooral de zogenaamde Heidemijrassen (*Bramley Seedling, Jonathan, Notaris, Schone van Boskoop* e.d.) relatief te laag in de tabel. Absoluut ligt het aantal beduidend hoger.

De vindplaatsen waren plekken waar leden van de Speurpom toevallig langs kwamen of waarop ze attent waren gemaakt. Het zijn geen verzamellocaties en er heeft géén selectie plaats gevonden, bv. in de zin van uitsluitend bomen van NPV leden. Verspreid over 562 zeer diverse vindplekken in zowel de provincie Groningen als de stad Groningen zijn 3.000 fruitbomen op naam gebracht.

In totaal zijn er 167 appelrassen (2.100 bomen), 77 perenrassen (650 bomen), en 18 pruimenrassen (250 bomen) op naam gebracht, deze uitkomst is de basis van de tabel en onderstaande gegevens.

Een deel van deze fruitboomlocaties bestaat niet meer of er zijn één of meerdere bomen gerooid of gestorven. Actualisatie van de vastlegging van de onderzochte boomgaarden heeft veelal nog niet plaatsgevonden. De tabel geeft echter wel een goed beeld van de diversiteit van fruitrassen in de provincie Groningen.

Harry van der Laan

Bronnenmateriaal: plattegronden van door Lukas Duijts gemaakte locaties.. Gegevensbewerking door Harry van der Laan en Jan Veel.

De meest aangetroffen fruitrassen in de Provincie Groningen, tijdvak 1988-2007					
Appels		Appels		Peren	
Zoete Kroon	370	Reinette von Zuccalmaglio	6	St. Remy	74
Bramley's Seedling	210	Glockenapfel	5	Gieser Wildeman	68
Schone van Boskoop	161	Sweet Caroline	5	Zwijndrechtse Wijnpeer	59
Groninger Kroon	152	Zoete Erveling	5	Noord-Hollandse Suikerpeer	55
Jonathan	108	Baumanns reinette	4	Conference	51
Notaris	84	Bellefleur Large Mouche	4	Kleipeer (Winterjan)	51
Lunterse Pippeling	35	Harberts Reinette	4	Winterbergamot	39
Oranje reinette	38	Schöner von Nordhausen	4	Nouveau Poiteau	30
Zoete Ermgaarde	30	Zoete Veger	4	Pondspeer	27
Valkappel	28	Alkmene	3	Legipont	25
Zoete Roemeling	27	Canada Gris reinette	3	Comtesse de Paris	22
Royal Jubilee	26	Elstar	3	Spiegelpeer	19
Zoete Pippeling	25	Gloster	3	Zoete Brederode	16
Glorie van Holland	24	Jacques Lebel	3	Jut	12
Sterappel	24	Landsberger reinette	3	Williams Christ Birne	11
Zoete van den Bent	22	Lane's Prince Albert	3	Bonne Louise d'Avranches	10
Blenheim Orange	20	Noorderkroon	3	Pitmaston Duchesse	9
Cox Orange reinette	20	Oranjereinette van Pomona	3	Winterrietpeer	9
Transparente de Croncels	20	Present van Engeland	3	Clapps Favourite	8
Keswick Codlin	19	Rode Zomercalville	3	Beurré Alexander Lucas	7
Golden Delicious	18	Stark Earliest	3	Beurré d' Amanlis	7
Beauty of Bath	17	Zoete Bloemee	3	Triomphe de Vienne	7
May Queen	17	Ananasreinette	2	Beurré de Merode	6
Vlaamsche Schijveling	17	Bohnapfel	2	Beurré Hardy	6
Zigeunerin	17	Du Halder	2	Emile d'Heyst	6
Reinette van Ekenstein	16	Dubbele Bellefleur	2	Calabasse Bosc	5
Drentsche Bellefleur	14	Dubbele Zure Paradijs	2	IJsbout	5
Lemoenappel	14	Golden Noble	2	Kruidenierspeer	5
Queen	14	Guldborg	2	Winterlouwte	5
Yellow Transparent	14	Karmijn de Sonnaville	2	Le Lectier	4
Brabantse Bellefleur	13	Keuleman	2	Soldat Laboureur	4
Jonagold	13	Lobo	2	Sucré de Montluçon	4
Early Victoria	12	Marie José d' Othée	2	Besy van Schonauwen	3
Laxtons Superb	12	Melba	2	Beurré Superfin	3
Rode Tulp	12	Pater van den Elzen	2	Goudbal	3
Dijkmanszoet	11	Peerzoet	2	Josephine de Malines	3
Gravensteiner	11	Present van Holland	2	Marquerite de Marilat	3
Groninger Pippeling	10	Reinette d'Or	2	Seigneur d'Esperen	3
James Grieve	10	Roosappel	2	Beurré Six	2
John Downie	10	Roter Junkfernapfel	2	Jeanne d'Arc	2
Princesse Noble	9	Spartan	2	Kamper Venus	2
Rode Pippeling	9	Starking Delicious	2	Maagdenpeer	2
Perzikrode Zomerappel	8	Zwaanappel	2		
Kasseler reinette	7	Veendammer Glorie	2	Pruimen	
Ribston Pippin	7	Winschoter Glorie	2	Reine Victoria	65
Zoete Aagt	7	Winter Zijden Hemdje	2	Reine Claude d' Oullins	36
Zoete Princesse Noble	7	Zoete Graauwe Reinette	2	Boerenblauwtje	32
Honingzoetje	6	Zoete Holaart	2	Reine Claude d' Althann	9
Lombarts Calville	6	Zoete Kafappel	2	Opal	8
Manks Codlin	6	Zure Graauwe Reinette	2	Reine Claude Verte	6
Zoete Campagner	6			Enkele Boerenwit	5

Van de overige appelrassen werd 1 exemplaar aangetroffen:

Antonovka, Bittenfelder, Blanke Tulp, Breuhahn, Calville de St. Saveur, Calville Madame Lesans, Canada Blanche Reinette, Charlamowksi, Court Pendu Gris, Court Pendu Douce, Court Pendu Royal, Cusinot d'Ete, Danziger Kantapfel, Dr. Seeligs Oranjereinetten, Dubbele Zoete Aagt, Ellisons Orange, Engelse Winter Goldpearmain, Enkele Zoete Aagt, Florianer Rosenapfel, Fraas Zomercalville, Friedrich von Baden, Gascoyne Scarlet, Grauwe Franse Reinette, Grauwe Reinette, Herfststriepling, Himbeerapfel, Jan Meekappel, Jasappel, Kaiser Alexander, Kandyzoet, Kaneelappel, Kroonsappel, Laxtons Fortune, Lotharinger Rambour, Mannington Pearmain, Mantet, Moringer Rosenapfel, Mutsu, Neuer Berner Rosenapfel, Nonpareil Scarlet, Pearmain d'Ete, Pigeon Rouge, Praagse Reinette, Rode Eierappel, Rode Herfststriepling, Rode IJzerappel, Rode Jopen, Rode Kroonsappel, Rode Zoete Jopen, Rode Zomerkroon, Russet Nonpareil, Säfstaholm, Schafsnase, Schellinkhouer, Schuttersreinetten, Signe Tillisch, Suikerappel (zoete blyer bellefleur), Tydemans Early, Virginische Rosenappel, Wijnappel, Winterstriepling, Witte Kruidappel, Zoet Veentje, Zoete Oranje, Zoete Ribbert.

Overige perenrassen 1 exemplaar:

Beurré Beucke, Beurré Clairgeau, Beurré Hardenpont, Beurré Dilly, Beurre Giffard, Beurré Mondelle, Beurré van den Ham, Calabasse de Tirlmont, Calabasse van Marum, Colette, Cuisse Madame, Doyenne d'Hiver, Doyenne du Comice, Dr. Jules Guyot, Duchesse Angouleme, Forellepeer, Franse Wijnpeer, Herfstbergamot, Jodenpeer, Madame de Bonnefond, Madeleine, Mooi Neeltje, Olivier de Serres, Petersbirne, Pomme Rose, Precose de Trevoux, Provisiepeer, Robert Neufville, Ronde Perzikpeer, Sommer Eierbirne, Souvenir de Leroux-Durand, St. Nicolaaspeer, Trosjespeer, Vroege Suikerij, Winternelis.

Overige pruimenrassen:

4. exemplaren: Dubbele Boerenwit, Early Rivers, Monsieur Hatif, Wichters.
3. exemplaren: Rode Eierpruim.
2. exemplaren: Hauszwetse, Tonneboer.
1. exemplaar: Czar, Effies, Eivormige Reine Claude, Imperiale Ottomane.

